

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Національна академія Служби безпеки України

вул. М. Максимовича, 22, м. Київ, 03022, тел./факс (044)257-30-35
academy.ssu.gov.ua, e-mail: academy@ssu.gov.ua Код ЄДРПОУ 20001823

22.01.18 № 29/к/18-721

На № _____ від _____

Прим № 1

Голові спеціалізованої вченої ради
К 70.705.03 Національної академії
Державної прикордонної служби
імені Б. Хмельницького доктору пе-
дагогічних наук, професору
Діденку Олександру Васильовичу

29003, м. Хмельницький, вул. Шевченка, 46.

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Лемешко Ольги Василівни

**«Формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників
до локалізації нестандартних ситуацій
у пунктах пропуску через державний кордон»,**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Дослідження проблеми формування готовності військових фахівців до професійної діяльності сьогодні має надзвичайну актуальність в Україні. Події останніх років засвідчили необхідність приділення самої серйозної уваги з боку держави питанням забезпечення обороноздатності країни, у тому числі ефективною реалізацією політики безпеки у сфері захисту та охорони державного кордону України.

Прийняття Верховною Радою України Закону «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» висуває умову інтеграції Збройних Сил України та інших військових формувань (у тому числі й Державної прикордонної служби України) для вирішення єдиних завдань стримування і відсічі російської збройної агресії в Донецькій та Луганській областях. Водночас сьогодні актуально побудувати цілісну систему охорони держа-

« 6 »	Вх. № 327
березня	26 01 20 18
ВІДДІЛ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
НАДПСУ ІМ. Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО	

вного кордону на всій території України з урахуванням реальних і потенційних загроз. Відповідно майбутні офіцери-прикордонники мають бути готовими до складних і непередбачених умов вирішення професійних завдань, у тому числі локалізації будь-яких нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон.

У науковому плані проблема формування такої готовності також не знайшла достатнього розв'язання. Не зважаючи на значну кількість проведених досліджень із питань підготовки фахівців для Державної прикордонної служби України до професійної діяльності безпосередньо проблема формування професійної готовності курсантів до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон ще не була предметом окремих наукових досліджень.

У зв'язку із зазначеним тема дисертаційного дослідження Лемешко О.В., присвяченого формуванню професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон, є актуальною для вирішення нагальних суспільних і політичних питань, значущою для теорії і практики сучасної вищої військової спеціальної освіти.

Наукова новизна результатів дослідження.

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційної роботи Лемешко Ольги Василівни варто відзначити найбільш вагомий науковий результат. Передусім, заслуговують на увагу обґрунтовані автором педагогічні умови та модель формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації непередбачених ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон. Особливо слід відмітити акцентування уваги автора на збільшенні практичної спрямованості змісту і технологій навчання, формування здатності майбутніх офіцерів-прикордонників до системного аналізу обстановки на державному кордоні. Також відмітимо удосконалення дослідницею розуміння змісту і структури професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації непередбачених ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон, визначення відповідних критеріїв і показників сформованості такої готовності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження Лемешко О.В. є ґрунтовними, що підтверджується фундаментальністю обраних методологічних підходів, чіткістю вихідних теоретичних позицій, комплексним і коректним використанням дослідницьких методів, статистичним обґрунтуванням значущості отриманих результатів, опрацюванням достатньої кількості сучасних наукових джерел.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Змістовно робота відповідає сучасним вимогам до дисертаційного дослідження. Основна частина дисертації містить вступ, три розділи та висновки до розділів і дисертаційної роботи в цілому.

У *вступі* повно і змістовно подається загальна характеристика дисертації, зокрема, обґрунтовується вибір теми дослідження, відображається зв'язок ро-

боти з науковими програмами, планами, темами, коректно визначається мета і завдання, об'єкт і предмет дослідження, висувається дослідницька гіпотеза, розкриваються використані теоретичні, емпіричні та математичні методи дослідження. Дослідниця повно і ґрунтовно характеризує наукову новизну дослідження, вказує практичне значення одержаних результатів, наводить дані щодо їх апробації на зарубіжних і вітчизняних науково-практичних, науково-технічних та методичних конференціях, у тому числі й міжвідомчого рівня. Основні положення і результати дослідження відображені у достатній кількості публікацій автора.

У першому розділі дисертації *«Теоретичні засади формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон»* проаналізовано стан розробленості проблеми в теорії професійної військової педагогіки, конкретизовано термінологічний апарат дослідження. Автором розглянуто зміст понять «нестандартна ситуація», «конфліктна ситуація», проаналізовано наукові підходи та розкрито сутність професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон.

Слід позитивно відмітити розгляд автором широкого кола психолого-педагогічних джерел, послідовність і логічність викладу матеріалу, ґрунтовність висновків. Доцільним і виправданим є розгляд автором специфіки конфліктів у військовій сфері, порівняння розбіжностей та зв'язків понять «нестандартна», «конфліктна» та «надзвичайна ситуація», виділення причин виникнення нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон. Дослідницею також здійснено аналіз поняття «професійна готовність майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон», виділено структурні компоненти цієї готовності. Ми підтримуємо думку автора про те, що у структурі професійної готовності до професійної діяльності особливе значення належить особистісному компоненту, що визначає мету і характер діяльності офіцера-прикордонника й охоплює систему мотивів, інтересів, пов'язаних зі сферою діяльності офіцера-прикордонника щодо локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон. Також можна відмітити надану автором класифікацію нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон та способів їх вирішення. Проаналізовано зарубіжний досвід підготовки прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон.

У другому розділі *«Науково-методичні засади формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон»* обґрунтовано критерії, показники та рівні, за якими можна оцінювати сформованість цієї готовності, наведено результати діагностики її стану у майбутніх офіцерів-прикордонників, описано модель та педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон. У ході використання діагностичних ме-

тодів з'ясовано стан сформованості відповідної професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників, перешкоди у її формуванні. Ми підтримуємо висновок дослідниці про те, що на формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників негативно впливає слабка зорієнтованість традиційного навчання на розвиток творчого мислення курсантів і формування відповідних особистісних якостей.

Проведення теоретичного аналізу та вивчення практики професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників дозволило автору обґрунтувати педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон. Ми підтримуємо використання автором системного підходу для визначення й обґрунтування зазначених педагогічних умов, а також врахування специфіки і характеру професійної діяльності офіцерів-прикордонників.

Для відображення процесу формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон дослідницею було використано метод моделювання. Розроблена модель є структурним поєднанням елементів (блоків), які в сукупності відображають особливості формування означеної професійної готовності, враховує специфіку професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників і містить концептуальний, організаційно-методичний і результативно-оцінний блоки.

У третьому розділі *«Експериментальна перевірка дієвості моделі та педагогічних умов формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон»* описано зміст і результати проведеного педагогічного експерименту, а також викладено методичні рекомендації для науково-педагогічного складу щодо формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон.

Загалом, аналіз результатів формувального експерименту підтвердив ефективність впровадження відповідних педагогічних умов і моделі формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон.

Висновки відповідають поставленим задачам, висвітлюють здобуті в процесі дослідження результати.

Список використаних джерел достатній і показує, що зміст дисертації базується на ґрунтовному інформаційному пошукові в ракурсі визначеної проблеми.

У *додатках* до дисертації: наведені розроблені діагностичні методики, сценарії навчальних занять та завдання із формування різних компонентів готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон; викладені математичні розрахунки рівня сформованості професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску че-

рез державний кордон на початку і після завершення формувального етапу педагогічного експерименту; подані акти про реалізацію результатів дослідження, публікації здобувача.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання.

Отримані результати є значущими для науки й практики освітньої діяльності та можуть бути використані для формування готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних професійних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон, в організації процесу навчання, підготовці навчально-методичного забезпечення, проведенні наукових досліджень із проблем професійної підготовки військовослужбовців сектору безпеки та оборони.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Основні положення і результати дослідження відображені у 23 наукових публікаціях, із них 1 навчальний посібник, 12 наукових статей – у фахових виданнях України та іноземних держав у галузі педагогіки, 10 публікацій – у матеріалах наукових конференцій. Така кількість видань відповідає нормативним вимогам і свідчить про достатнє відображення результатів дисертаційного дослідження.

Відповідність автореферату основним положенням дисертації

В авторефераті відображені основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого дисертаційного дослідження. Структура і зміст автореферату відповідають нормативним вимогам. Зміст автореферату і дисертації є ідентичним.

Зауваження до дисертаційної роботи та дискусійні положення.

Незважаючи на загальну позитивну оцінку дисертації, до роботи є також декілька критичних зауважень дискусійного характеру та побажань:

1. Не зважаючи на досить глибоке наукове вивчення автором проблеми формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників у роботі бажано було б здійснити більш широкий аналіз стану вирішення даної проблеми у працях дослідників інших сфер підготовки військових фахівців.

2. Вважаємо, що надане автором визначення поняття «професійна готовність майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій» (с. 41) не повністю розкриває його суттєві змістові характеристики, цільове призначення.

3. При розгляді поняття «професійна компетентність» (с. 41-44) бажано було б пояснити його зв'язок та розбіжності з поняттям готовності до професійної діяльності.

4. При розгляді зарубіжного та вітчизняного досвіду підготовки прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через державний кордон (підрозділ 1.4) автору слід було здійснити його порівняння з досвідом аналогічної підготовки в Україні.

5. У підрозділі 2.1 бажано було б описати загальну методику проведення дослідження, а не тільки критерії, показники та рівні сформованості профе-

сійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій в пунктах пропуску через державний кордон.

6. Бажано було б навести у підрозділі 3.2 дані щодо статистичної перевірки достовірності отриманих результатів.

Загальна оцінка дисертації, висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам та можливість присудження наукового ступеню.

Не зважаючи на зроблені зауваження, загальне враження про роботу є позитивним. Виконана дисертація є цілісним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого характеризуються ґрунтовністю, науковою новизною, теоретичною та практичною значущістю та є суттєвими для розвитку теорії і методики професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників.

Аналіз дисертаційної праці «**Формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон**», автореферату дисертації, публікацій дисертанта у фахових наукових виданнях дозволяє зробити висновок, що дисертаційна робота виконана на належному теоретичному і методичному рівні, відповідає вимогам щодо дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, зокрема пп. (пп. 9, 11–12), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 щодо кандидатських дисертацій, а її автор Лемешко Ольга Василівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент -
завідувач спеціальної кафедри № 12
Навчально-наукового інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації
кадрів СБ України доктор педагогічних
наук, професор
полковник
“22” січня 2017 р.

Г.М. Артюшин

Підпис Артюшина Г.М. засвідчую.

Учений секретар
кандидат юридичних наук
полковник

О. В. Бутенко